

Jaroslav Šebek

Hrdinou se člověk nerodí, ale stává

Kardinál František Tomášek, církev a stát (1965–1992)

Karmelitánské nakladatelství 2024

Historik Jaroslav Šebek, přední odborník na moderní církevní dějiny, věnuje svou nejnovější monografii kardinálu Františku Tomáš-

kovi (1899–1992) – muži, který výrazně ovlivnil podobu českého katolicismu v období komunistické diktatury i po jejím zhroucení. Kniha podává portrét Tomáška v dobovém kontextu, přičemž zvláštní důraz klade na proměny jeho veřejného vystupování a vnitřního postoje v politickém a společenském prostředí let 1965–1992.

Autor vytvořil interpretativně bohatou a zároveň čtivou biografii, která propojuje nové archivní poznatky s promyšlenou strukturou výkladu. Tematické členění umožňuje sledovat vývoj Tomáškovy postoje – od opatrné loajality v šedesátých letech, přes jeho zdrženlivý vztah k Chartě 77, až po výrazné veřejné angažmá v letech osmdesátých. Autor přitom vychází nejen z nově zpřístupněných archivních fondů a církevních dokumentů, ale i z dobové publicistiky a paměťové literatury.

K silným stránkám knihy patří její kritická vyváženost. Jaroslav Šebek se důsledně vyhýbá apologetickému tónu i jednostrannému zpochybňování. Představuje Františka Tomáška jako složitou a místy obtížně čitelnou osobnost, která však v rozhodujících chvílích dokázala projevit statečnost, byť často za cenu vnitřního zápasu. Ostatně už samotný titul knihy výstižně pojmenovává hrdinství jako proces osobní formace a morálního zrání.

Autor se detailně věnuje vzta-
hu náboženství a politiky, zejména

Tomáškovu postoji ke katolickému antikomunismu, jeho kontaktům s disidentským prostředím a úsilí o zachování autonomie církve v podmínkách státní kontroly. Zvláštní pozornost věnuje i napětí mezi loajalitou k církevní hierarchii a společenskou odpovědností.

Styl knihy je srozumitelný i pro širší čtenářskou obec, aniž by přitom ztrácel odbornou úroveň. Jaroslav Šebek prokazuje nejen detailní znalost pramenů, ale také schopnost strukturovat složitou látku přehledně a s interpretační přesvědčivostí. Určitou slabinu představuje omezená pozornost věnovaná teologickým aspektům Tomáškovy myšlení, například ve vztahu k druhému vatikánskému koncilu či k jeho duchovnímu vedení věřících v době normalizace, které by si zasloužily hlubší reflexi.

Ve srovnání s dosavadními pracemi o Františku Tomáškovu představuje Šebkova kniha významný posun k analytickému a hlubšímu výkladu. Na rozdíl od starších biografií a pamětnických publikací zdůrazňuje vývoj Tomáškovy postoje a jeho opatrnou, ale důslednou strategii jednání. Výsledkem je portrét osobnosti, jejíž význam nelze zúžit na symbol pasivního odporu, ale je třeba jej vnímat v širším kontextu tehdejších církevních i společenských poměrů.

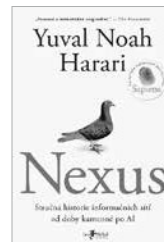
Šebkova monografie přesahuje rámec tradiční životopisné literatury. Nabízí fundovanou reflexi vývoje českého katolicismu ve druhé polovině 20. století a přispívá k hlubšímu porozumění tomu, co znamená vést církev v časech útlaku, kompromisů a morálního hledání.

Marek Šmíd

Yuval N. Harari

Nexus

Jan Melvil Publishing 2025

Známý britský historik izraelského původu v této pozoruhodné studii zasazuje vývoj informačních sítí do širšího historického kontextu. Sleduje způ-

sob komunikace a komunikační toky od starověku po současný rozvoj umělé inteligence. Z jeho pohledu ovšem revoluce způsobená rozvojem umělé inteligence bude mít dalekosáhlejší důsledky, než přinesly vynález písma, knihtisku a průmyslová revoluce dohromady. S odstupem času jsme zvyklí tyto události vnímat prizmatem jejich pozitivních dopadů. Nicméně – ptá se autor – nepřinesl vynález knihtisku vedle rozšíření znalosti Bible také hony na čarodějnice a náboženské války? Nepodpořila průmyslová revoluce s rozmachem klasických médií demokratické režimy stejně jako nacismus a komunismus?

Dopady informačních sítí a umělé inteligence dnes zdaleka nedokážeme odhadnout. Harari varuje před oběma krajnostmi. Předně bychom se podle něj měli vyvarovat naivního pohledu, že rozvoj AI přinese více poznání. „Informace nejsou synonymem pravdy. Jejich hlavním úkolem není reprezentovat skutečnost, ale propojovat.“ Bez výkonných regulačních a autoregulačních mechanismů dokážou AI systémy prosazovat pokřivené světonázory, umožňovat zneužívání moci a podporovat nesnášenlivost, ne nepodobnou honům na čarodějnice. Na druhé straně, píše Harari, je třeba se vyvarovat cynického postoje populistů, kteří tvrdí, že jedinou realitou je moc.

Nakonec možná lidem záleží na pravdě a spravedlnosti, bude to ale dostatečně silná motivace, abychom tuto „cizí inteligenci“ ukočírovali?

Josef Beránek